

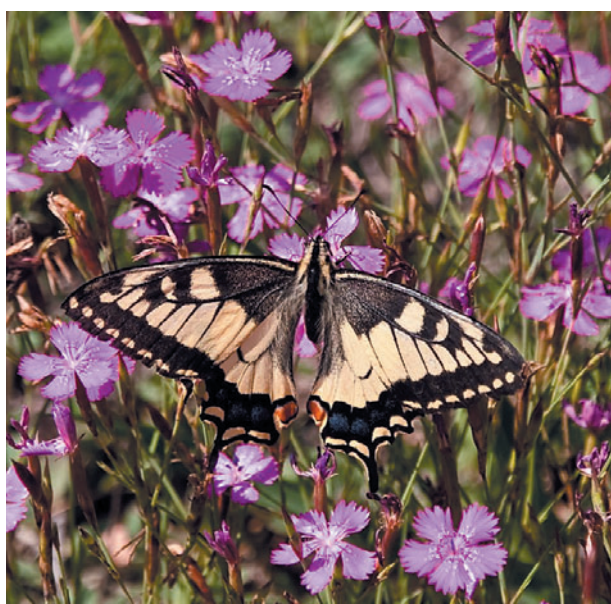
7. PRZYRODA

Województwo dolnośląskie jest regionem o wysokich walorach przyrodniczych zarówno w krajowym, jak i europejskim systemie ekologicznym.

Podstawą prawną do ochrony środowiska przyrodniczego w Polsce jest ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody. Określa ona cele, zasady i formy ochrony przyrody żywej i nieożywionej. Ochrona przyrody polega na zachowaniu, zrównoważonym użytkowaniu oraz odnawianiu zasobów, tworów i składników przyrody, a cele realizowane są m. in. poprzez obejmowanie zasobów przyrody i jej składników formami ochrony przewidzianymi ustawą lub przepisami szczegółowymi.

Poddanie pod ochronę następuje przez tworzenie parków narodowych, uznawanie określonych obszarów za rezerваты przyrody, tworzenie parków krajobrazowych, wyznaczanie obszarów chronionego krajobrazu, obszarów Natura 2000, wprowadzanie ochrony gatunkowej roślin i zwierząt, ustanawianie pomników przyrody, stanowisk dokumentacyjnych, użytków ekologicznych i zespołów przyrodniczo-krajobrazowych.

Fot. 7.1. Paź królowej (*Papilio machaon*)
(fot. Mirosław Sikorski)

Obszar województwa dolnośląskiego charakteryzuje się wysokimi walorami przyrodniczymi i krajobrazowymi, czego potwierdzeniem jest liczba i powierzchnia objętych ochroną prawną obszarów i obiektów, obejmujących różnorodne elementy przyrodnicze. Na obszarze województwa dolnośląskiego występują, poza stanowiskami dokumentacyjnymi, wszystkie formy ochrony przyrody. Obszary chronione na terenie województwa dolnośląskiego zajmują ponad 20% powierzchni całkowitej województwa.

Niektóre tereny są objęte jednocześnie różnymi formami ochrony przyrody np. w granicach Parku Krajobrazowego „Dolina Baryczy” znajduje się kilka rezerwatów przyrody i dwa obszary Natura 2000. Obszar Specjalnej Ochrony ptaków Natura 2000 „Dolina Baryczy” w 94% pokrywa się ze Specjalnym Obszarem Ochrony siedlisk Natura 2000 „Ostoja nad Baryczą”, w całości mieści się w Parku Krajobrazowym „Dolina Baryczy” i obejmuje swoim zasięgiem obszary rezerwatów przyrody: „Olszyny Niezgodzkie” oraz „Stawy Milickie”.

Parki narodowe to obszary wyróżniające się szczególnymi wartościami przyrodniczymi, naukowymi, społecznymi, kulturowymi i edukacyjnymi, o powierzchni nie mniejszej niż 1000 ha, na którym ochronie podlega cała przyroda oraz walory krajobrazowe. Na terenie naszego województwa utworzono dwa parki narodowe.

Karkonoski Park Narodowy został utworzony w 1959 r. i obejmuje najwyższy w Sudetach zwarty masyw górski o powierzchni 5 573,3 ha. O wartości przyrodniczej Parku decydują przede wszystkim obszary położone na wysokości powyżej 800 m n.p.m., tj. regiel górny, piętro alpejskie i subalpejskie, gdzie zdołała wykształcić się roślinność alpejska. Charakterystyczne dla Karkonoszy są granitowe formy skalne (np. Końskie Łby, Pielgrzymy i Słonecznik), powstałe w wyniku działalności lodowca kotły lodowcowe, wały morenowe i jeziora (np. Wielki i Mały Staw), ławice rumoszu skalnego i gołoborza (np. stoki Śnieżki i Wielkiego oraz Małego Szyszaka), a także torfowiska występujące na wierzchołkach i na zboczach (np. na równi pod Śnieżką). Flora Karkonoszy liczy około 650 gatunków roślin na-

Tabela 7.1. Formy ochrony przyrody na terenie województwa dolnośląskiego (stan na koniec 2008 r.)

Forma ochrony przyrody	Liczba	Powierzchnia [ha]
Natura 2000 (SOO, OSO)	9 – OSO (Obszar Specjalnej Ochrony ptaków) 56 – SOO (Specjalny Obszar Ochrony siedlisk)	419 612,3
Rezerваты przyrody	66	10 504,3
Parki krajobrazowe	12	206 320,9
Parki narodowe	2	11 913,67
Obszary chronionego krajobrazu	16	135 508,0
Użytki ekologiczne	33	3 578,9
Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe	1	32,8

czyniowych, 450 gatunków mszaków i 400 gatunków porostów. Pełnej ochronie podlega 40 gatunków, wśród nich relikty i endemity, jak np. skalnica bazaltowa, dzwonek karkonoski. Fauna Karkonoszy jest bogata, a ciekawymi przedstawicielami ptaków są: płochacz halny, drozd obrożny, włośnatka, sóweczka, cietrzew.

Park Narodowy Gór Stołowych utworzono w 1993 r. na bazie istniejącego wcześniej parku krajobrazowego. Powierzchnia Parku wynosi 6 340,37 ha. Góry Stołowe są jedynymi w naszym kraju górami płytowymi. Ich odrębność wynika zarówno z budowy geologicznej, jak i niezwykle oryginalnego ukształtowania. Osobliwością Gór Stołowych są formy skalne o fantastycznych kształtach w postaci grzybów, wież, maczug, kolumn i skalnych labiryntów. Szata roślinna Gór Stołowych należy do piętra regła dolnego. Szata leśna Parku (93,42%) w przeważającej części jest sztucznego pochodzenia i odznacza się ubogim składem gatunkowym. Na terenie Parku i w jego najbliższym otoczeniu stwierdzono 44 chronione gatunki roślin naczyniowych, w tym 35 chronionych całkowicie i 9 objętych ochroną częściową. Poza tym rośnie tu obecnie 13 gatunków (w tym 5 prawnie chronionych i dwa dziczące z uprawy) ujętych w „Polskiej czerwonej księdze” gatunków zagrożonych wyginięciem w Polsce. Szczególnymi walorami florystycznymi i krajobrazowymi charakteryzuje się teren Szczelińca Wielkiego, Błędnych Skał i Wielkiego Torfowiska Batorowskiego.

Rezerваты przyrody to obszary obejmujące zachowane w stanie naturalnym lub mało zmienionym ekosystemy, ostoje i siedliska przyrodnicze, a także siedliska roślin, zwierząt i grzybów oraz twory i składniki przyrody nieożywionej, wyróżniające się szczególnymi wartościami przyrodniczymi, naukowymi, kulturowymi lub walorami krajobrazowymi.

W województwie dolnośląskim znajduje się 66 rezerwatów przyrody o łącznej powierzchni 10 504,3 ha, co stanowi 0,52% powierzchni województwa. Rezerваты dolnośląskie są bardzo zróżnicowane i to zarówno pod względem wielkości (np. powierzchnia rezerwatu „Torfowisko pod Węglińcem” wynosi 1,35 ha, natomiast rezerwat ornitologiczny „Stawy Milickie” ma powierzchnię

Fot. 7.2. Szrenica (fot. Michał Błachuta)

5 324,31 ha), jak również głównego przedmiotu ochrony. Ponad połowa to rezerваты leśne, chroniące lasy zbliżone do naturalnych, m.in. lasy bukowe, olszyny, lasy liściaste o charakterze grądu i łęgu czy lasy reglowe o charakterze puszczańskim. Ponadto liczną grupę stanowią rezerваты florystyczne, chroniące stanowiska roślin rzadkich i chronionych, oraz rezerваты torfowiskowe, chroniące torfowiska przejściowe i wysokie z rzadkimi roślinami torfowiskowo-bagiennymi. Swoją reprezentację mają też rezerваты krajobrazowe, faunistyczne i przyrody nieożywionej, wśród których są obiekty szczególnie cenne z uwagi na wyjątkowe walory przyrodnicze, tj. „Jaskinia Niedźwiedzia” i „Stawy Milickie”.

Poniżej przedstawiono syntetyczny opis poszczególnych rezerwatów przyrody, z podziałem na typy:

■ **rezerваты leśne:**

- „**Błyszcz**” (54,46 ha) – położony w gminie Kunice. Celem ochrony jest zachowanie lasów grądowych, łęgowych oraz bogatych florystycznie podmokłych łąk z rzadkimi i chronionymi gatunkami roślin i zwierząt, w tym wielu gatunków ptaków łęgowych. Utworzony w 2001 r.
- „**Brekinia**” (2,28 ha) – położony w gminie Prochowice. Celem ochrony jest zachowanie jedyne go poza terenami górskimi stanowiska jarzębu brekini. Utworzony w 1993 r.

Tabela 7.2. Rezerваты przyrody na terenie województwa dolnośląskiego (stan na koniec 2008 r.)

Typ rezerwatu	Liczba	Powierzchnia (ha)				Otulina rezerwatów	
		ogółem	w tym pod ochroną ścisłą	w tym		liczba rezerwatów posiadających otulinę	powierzchnia [ha]
				las	użytki rolne		
Faunistyczne	4	6 436,3	0	293,8	584,1	1	23,0
Krajobrazowe	6	630,8	111,7	574,4	0	0	0
Leśne	35	2 357,5	34,7	2 283,5	41,2	0	0
Torfowiskowe	7	856,1	158,2	589,5	0	1	10,3
Florystyczne	8	102,7	34,2	63,9	0	0	0
Wodne	0	0	0	0	0	0	0
Przyrody nieożywionej	6	120,9	1,7	114,5	0	0	0
Stepowe	0	0	0	0	0	0	0
Słonoroślowe	0	0	0	0	0	0	0
Ogółem	66	10 504,3	340,5	3 919,6	625,3	2	33,3

- **„Buczyna Jakubowska”** (19,54 ha) – położony w gminie Radwanice. Celem ochrony jest zachowanie unikatowych fragmentów starych lasów bukowych na Wzgórzach Dalkowskich, zróżnicowanych lasów liściastych z grupy grądów i łęgów z szeregiem chronionych gatunków flory i ornitofauny. Utworzony w 2001 r.
- **„Buczyna Piotrowicka”** (171,27 ha) – położony w gminie Gromadka. Celem ochrony jest zachowanie ekosystemu lasu bukowego, będącego ostoją rzadkich i chronionych gatunków roślin i zwierząt. Utworzony w 2002 r.
- **„Buczyna storczykowa na Białych Skałach”** (8,76 ha) – rezerwat leśno-faunistyczny położony w gminie Świerżawa. Celem ochrony jest zachowanie fragmentów żyznych buczyn sudeckich i ciepłolubnych buczyn storczykowych wraz z całą różnorodnością flory, fauny i obiektów przyrody nieożywionej na tym obszarze. Utworzony w 2001 r.
- **„Buki Sudeckie”** (174,42 ha) – położony w gminie Bolków. Celem ochrony jest zachowanie zbiorowiska leśnego reprezentującego bogaty florystycznie las bukowy. Utworzony w 1993 r.
- **„Bukowa Kalenica”** (28,8 ha) – rezerwat leśno-florystyczny położony w gminie Bielawa, utworzony w 1962 r., w celu zachowania fragmentu pierwotnego lasu bukowego typu „kwaśnej” buczyny sudeckiej z licznymi gatunkami prawnie chronionymi.
- **„Cisowa Góra”** (18,9 ha) – położony w gminie Bardo Śląskie, utworzony w 1953 r., w celu ochrony liczego zgrupowania cisów na północnym stoku Góry Buczek.
- **„Cisy”** (19,6 ha) – położony w gminie Bardo Śląskie, utworzony w 1954 r., w celu ochrony naturalnego stanowiska cisa w środkowowschodniej granicy jego zasięgu w Polsce.
- **„Czarne Stawy”** (124,46 ha) – położony w gminie Chocianów. Utworzony w 2006 r. w celu ochrony fragmentu borów bagiennych oraz roślinności torfowiskowej wraz z licznymi gatunkami roślin i zwierząt chronionych, rzadkich i zagrożonych wyginięciem.
- **„Dalkowskie Jary”** (36,12 ha) – położony w gminie Gaworzyce. Celem ochrony jest zachowanie fragmentów lasu mieszanego o cechach zespołu naturalnego. Utworzony w 1972 r.
- **„Gola”** (11,7 ha) – położony w gminie Międzybórz, chroniony ze względu na naturalny bór mieszany z wyspowym stanowiskiem jodły na jej północno-zachodniej granicy naturalnego zasięgu. Utworzony w 1954 r.
- **„Góra Miłek”** (141,39 ha) – położony w granicach administracyjnych miasta Wojcieszów. Celem ochrony jest zachowanie charakterystycznego dla Sudetów fragmentu regła dolnego na podłożu wapiennym wraz z występującymi tu naturalnymi zespołami roślinnymi i bogatą fauną bezkręgowców. Utworzony w 1994 r.
- **„Grądy koło Posady”** (5,27 ha) – położony w gminie Bogatynia. Celem ochrony jest zachowanie fragmentu naturalnych grądów, w tym grądu lipowo-klonowego z typowym dla fitocenoz tego typu składem florystycznym. Utworzony w 2002 r.
- **„Kanigóra”** (4,36 ha) – położony w gminie Oława, z fragmentem dobrze zachowanego wielogatunkowego lasu łęgowego o cechach zespołu naturalnego, charakterystycznego dla doliny Odry. Utworzony w 1958 r.
- **„Las Bukowy w Skarszynie”** (23,7 ha) – położony w gminie Trzebnica, utworzony w 1980 r. w celu zachowania fragmentu naturalnego lasu bukowego.
- **„Łęg Korea”** (79,29 ha) – położony w gminach Ścinawa i Prochowice. Celem ochrony jest zachowanie łęgu jesionowo-wiązowego, będącego siedliskiem unikatowej awifauny oraz wielu gatunków roślin objętych ochroną. Utworzony w 2001 r.
- **„Łęgi źródłiskowe k. Przemkowa”** (140,22 ha) – położony w gm. Przemków. Celem ochrony jest kompleks lasów łęgowych oraz grądów i olsów z dużą liczbą źródlisk, wysięków i gęstą siecią strumieni, będący siedliskiem roślin chronionych oraz rzadkich gatunków ptaków. Utworzony w 2002 r.
- **„Nad Groblą”** (87,84 ha) – położony w gminie Paszowice, utworzony w 2001 r., w celu zachowania jednego z największych w Polsce skupień drzewiastych form brekini występujących na stanowiskach naturalnych, na zboczach zbudowanych ze skał wulkanicznych, z licznymi gatunkami roślin chronionych.
- **„Nowa Morawa”** (22,2 ha) – położony w gminie Stronie Śląskie, ma na celu zachowanie stanowiska cennej odmiany świerka rasy rodzimej. Utworzony w 1971 r.
- **„Olszyny Niezgodzkie”** (74,28 ha) – położony w gminie Żmigród, utworzony w 1987 r., w celu ochrony naturalnych lasów bagiennych w zasięgu rzeki Ługi.
- **„Ponikwa”** (8,32 ha) – położony w gminie Kunice. Celem ochrony jest zachowanie naturalnych lasów grądowych, łęgowych i olsowych z licznymi źródłiskami i strumieniami, będących miejscem występowania unikatowych gatunków roślin i zwierząt. Utworzony w 2001 r.

Fot. 7.3. Łyska (*Fulica atra*) (fot. Renata Węgrzyn)

- „**Przełomy pod Książem koło Wałbrzycha**” (231,41 ha) – położony na terenie miast Wałbrzych i Świebodzice. Przedmiotem ochrony są walory krajobrazowe (przełomowe odcinki rzeki Pełcznicy i strumyka Szczawnik) wraz z całą różnorodnością flory i fauny. Utworzony w 2000 r.
- „**Puszcza Śnieżnej Białki**” (124,7 ha) – położony w gminie Stronie Śląskie, utworzony 1963 r., w celu zachowania fragmentu pierwotnego lasu naturalnego o charakterze puszczańskim w piętrze reglowym.
- „**Radziądz**” (8,26 ha) – położony w gminie Żmigród, obejmujący las liściasty o charakterze grądu europejskiego. Utworzony w 1954 r.
- „**Skarpa Storczyków**” (65,17 ha) – położony w gminie Rudna. Celem ochrony jest zachowanie fragmentów lasów liściastych ze stanowiskami chronionych i rzadkich gatunków roślin. Utworzony w 1993 r.
- „**Jodłowice**” (9,36 ha) – położony na terenie gminy Brzeg Dolny i Oborniki Śląskie o powierzchni, utworzony w 1958 r., w celu zachowania fragmentu lasu mieszanego z udziałem jodły występującej na granicy północnej swego zasięgu.
- „**Uroczysko Obiszów**” (6,28 ha) – położony w gminie Grębocice. Ochronie podlegają fragmenty lasu mieszanego o cechach zespołu naturalnego. Utworzony w 1972 r.
- „**Zabór**” (33,9 ha) – położony w gminie Miękinia, chroniący las łęgowy o bogatym składzie gatunkowym. Utworzony w 1959 r.
- „**Zimna Woda**” (59,82 ha) – położony w gminie Lubin. Ochroną objęte są zbiorowiska grądowe z licznymi drzewami pomnikowymi i stanowiskami wielu gatunków roślin chronionych oraz gatunków górskich na stanowiskach niżowych. Utworzony w 1987 r.
- „**Zwierzyniec**” (8,6 ha) – położony w gminie Oława, obejmujący fragment lasu o charakterze naturalnym z udziałem dębu oraz domieszką innych gatunków liściastych. Utworzony w 1958 r.
- „**Wąwóz Siedmicki**” (68 ha) – położony w gminie Paszowice. Celem ochrony jest zachowanie zbiorowisk roślinnych, takich jak lasy dębowe, olszyny, łąki trzęślicowe, fragmenty ziołorośli i turzycowisk oraz fitocenozy naskalne, szczelinowe i suchych zboczy, a także zachowanie interesujących form geologicznych. Utworzony w 2001 r.
- „**Wąwóz Lipa**” (101 ha) – położony w gminie Paszowice. Celem ochrony są zróżnicowane fitocenozy leśne z licznymi gatunkami chronionymi, wychodnie skalne, liczna populacja salamandry płamistej. Utworzony w 1996 r.
- „**Uroczysko Wrzosy**” (576,03 ha) – rezerwat leśno-faunistyczny położony w gminie Wołów. Celem ochrony jest zachowanie naturalnego olsu porzeczkowego i łągu olszowo-jesionowego z chronionymi i rzadkimi gatunkami roślin, drzewami pomnikowymi,

Fot. 7.4. Bocian biały (*Ciconia ciconia*)
(fot. Maciej Żyniewicz)

mi, a także zachowanie łęgów bogatej ornitofauny leśnej i wodno-błotnej. Utworzony w 2000 r.

- „**Muszkowicki Las Bukowy**” (16,4 ha) – rezerwat florystyczno-leśny położony w gminie Ciepłowody (dawniej zwany „Bugaj”), częściowy, utworzony w 1966 r. w celu zachowania fragmentu lasu bukowego o cechach zespołu naturalnego i grądu dębowo-grabowego oraz bogatej flory runa leśnego.
- **rezerваты florystyczne:**
 - „**Brzeźnik**” (3,24 ha) – wchodzi w skład lasów Nadleśnictwa Bolesławiec. Został utworzony w 1965 r. w celu zachowania stanowiska wrzośca bagiennego, charakterystycznego dla Borów Dolnośląskich.
 - „**Góra Radunia**” (42,32 ha) – położony w gminie Łagiewniki, obejmujący obszar lasu na wzgórzu zbudowanym ze skał wulkanicznych, ze stanowiskami rzadkich gatunków roślin i interesującymi zbiorowiskami kserotermicznymi. Utworzony w 1958 r.
 - „**Łacha Jelcz**” (6,9 ha) – położony w gminie Jelcz-Laskowice, na zalewisku w starym korycie Odry, z naturalnym stanowiskiem chronionego gatunku rośliny wodnej, kotewki orzecha wodnego. Utworzony w 1954 r.
 - „**Łąka Sulistrowicka**” (26,2 ha) – położony w masywie Ślęży, gmina Sobótka. Jeden z najcenniejszych rezerwatów na Dolnym Śląsku, chroni śródleśną łąkę z bogactwem gatunków. Utworzony w 1958 r.
 - „**Odrzysko**” (5,15 ha) – położony w gminie Wołów, obejmujący fragment starorzecza Odry, utworzony w 1987 r., w celu odnowy i zachowania stanowiska kotewki orzecha wodnego i paproci salwinii pływającej.
 - „**Ostrzyca Proboszczowicka**” (3,81 ha) – położony w gminie Pielgrzymka. Ochroną objęty jest fragment stożka wulkanicznego, stanowiącego najwyższe wzniesienie regionu legnickiego (501 m n. p. m.). Celem ochrony jest zachowanie specyficznej roślinności naskalnej oraz najpiękniejszych w kraju gołoborzy bazaltowych. Utworzony w 1962 r.

– „**Krokusy w Górzycu**” (3,9 ha) – wchodzi w skład lasów Nadleśnictwa Szklarska Poręba. Utworzony został w 1992 r. w celu zachowania naturalnego stanowiska szafranu w rejonie Karkonoszy.

– „**Wąwóz Myśluborski koło Jawora**” (9,60 ha) – położony w gminie Paszowice. Celem ochrony jest zachowanie jedyne na Dolnym Śląsku stanowiska paproci jęczynika zwyczajnego oraz mieszanego lasu wyżowego. Utworzony w 1962 r.

■ **rezerwaty przyrody nieożywionej:**

– „**Głazy Krasnoludków**” (9,04 ha) – położony w zachodnim krańcu Gór Stołowych, na terenie gminy Lubawka. Ochronie poddano tu cenne i interesujące formy wietrzenia piaskowca ciosowego. Utworzony w 1970 r.

– „**Grodzisko Ryczyńskie**” (1,75 ha) – archeologiczno-leśny rezerwat przyrody nieożywionej w gminie Oława obejmuje grądy słowiańskie, przykład wczesnohistorycznego osadnictwa w pobliżu szlaków wodnych. Utworzony w 1958 r.

– „**Jaskinia Niedźwiedzia**” (88,7 ha) – geologiczno-leśny rezerwat przyrody nieożywionej w gminie Stronie Śląskie, utworzony w 1977 r. w celu zachowania unikatowej jaskini z bogatą szatą naciekową i znaleziskami kostnymi zwierząt plejstoceńskich oraz drzewostanów z rzadkimi gatunkami runa. Obiekt ten powstał w wyniku zachodzących w przyrodzie zjawisk krasowych. Jaskinia została odkryta w październiku 1996 r. w czasie prac eksploatacyjnych w kamieniołomie marmuru. W długiej historii

jaskini woda nie tylko drążyła marmurowy górotwór, ale także odkładała wypłukany węglan wapnia w postaci kalcytowych nacieków. W namuliskach Jaskini Niedźwiedziej zachowały się kości zwierząt epoki lodowcowej m.in. niedźwiedzia jaskiniowego, od którego pochodzi nazwa jaskini oraz lwa jaskiniowego i hieny jaskiniowej. Współcześnie jaskinie zamieszkują nietoperze, kuna leśna i ryjówka górska.

– „**Jeziorko Daisy**” (7,11 ha) – geologiczno-leśny rezerwat przyrody nieożywionej w gminie Świdnica, utworzony w 1998 r. w celu zachowania kopalnej fauny górnego dewonu, odsłoniętej w nieczynnym kamieniołomie wapienia, wraz z otaczającym go drzewostanem, tworzącym zespół żywej buczyny sudeckiej.

– „**Kruczy Kamień**” (12,6 ha) – położony w gminie Kamienna Góra. Utworzony został w 1954 r. w celu zachowania w stanie niezmienionym wzniesienia skalnego przedstawiającego ciekawą formę intruzji porfiru w skały osadowe.

– „**Wilcza Góra**” (1,69 ha) – położony w gminie Złotoryja. Ochroną objęto odsłonięcie złóż bazaltowych ze specyficznymi formami w postaci tzw. „róży bazaltowej”. Utworzony w 1959 r.

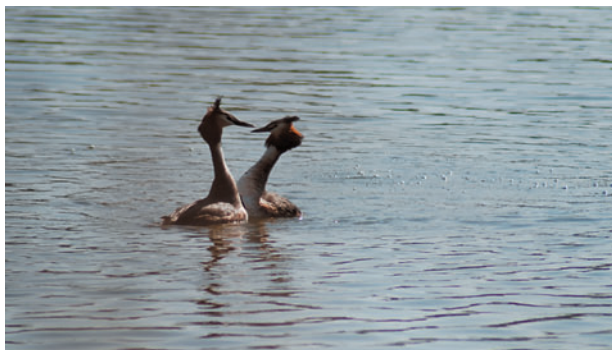
■ **rezerwaty faunistyczne:**

– „**Jeziorko Koskowskie**” (63,79 ha) – położony w gminie Legnickie Pole. Celem ochrony jest zachowanie naturalnego zbiornika wodnego z bogatą, lęgową populacją ptaków wodno-błotnych, chronionymi gatunkami ryb, dużym zbiorowiskiem szuwarowym oraz dobrze wykształconym zespołem narecznicy błotnej i oczeretu jeziornego. Utworzony w 2004 r.

– „**Skałki Stoleckie**” (2,0 ha) – położony w gminie Ząbkowice Śląskie, utworzony w 1965 r. w celu zachowania najbardziej na północ wysuniętego stanowiska kserotermicznych gatunków owadów, charakterystycznych dla krajów śródziemnomorskich.

– „**Stawy Milickie**” (5324 ha) – rezerwat ornitologiczny położony na terenie gmin Milicz i Żmigród, unikatowy w skali kraju i Europy obszar wodno-błotny. Składa się z 5 kompleksów stawowych (łąčna powierzchnia stawów wynosi 3 808 ha), lasów i innych gruntów (nadbaryckie łąki i pola). Ze względu na bogactwo ornitofauny (ok. 166 gatunków ptaków gniazdujących), rezerwat przyrody „Stawy Milickie” należy do obszarów o znaczeniu międzynarodowym (w 1995 r. rezerwat został wpisany na listę obszarów konwencji RAMSAR), wśród których zajmuje istotną pozycję jako miejsce reprodukcji wielu gatunków ptaków wodno-błotnych. Liczba ptaków gniazdujących stawia ten rezerwat w tym samym rzędzie co np. Biebrzański Park Narodowy, a w całym kraju nie ma innych miejsc o tak znacznym nagromadzeniu ornitofauny lęgowej. Listę tę uzupełnia jeszcze 108 gatunków ptaków przelotnych i zalatujących, których liczbę szacuje się na kilkadziesiąt tysięcy. Specyficzną cechą rezerwatu jest również jego

Fot. 7.5. Perkozy dwuczube (*Podiceps cristatus*)
(fot. Renata Węgrzyn)

Fot. 7.6. Stawy Milickie – Sulów (fot. Marek Potocki)

istnienie na tych samych stawach, na których prowadzi się normalną gospodarkę hodowlaną karpia.

– „**Stawy Przemkowskie**” (1046,25 ha) – rezerwat ornitologiczny położony w granicach administracyjnych miasta i gminy Przemków. Rezerwat ten jest wpisany na europejską listę ostoi ptactwa. Utworzony w 1984 r.

■ rezerваты krajobrazowe:

– „**Śnieżnik Kłodzki**” (192,9 ha) – rezerwat krajobrazowo-florystyczny położony na terenie gmin Stronie Śląskie i Międzyzlesie, utworzony w 1965 r. w celu zachowania najwyższego wzniesienia w Sudetach Wschodnich z roślinnością zielną, reprezentującą resztki elementu karpackiego w Sudetach.

– „**Wodospad Wilczki**” (2,9 ha) – położony w gminie Bystrzyca Kłodzka, częściowy, utworzony w 1958 r. w celu zachowania ze względów krajobrazowych jednego z najwyższych wodospadów w Sudetach.

– „**Wzgórze Joanny**” (24,23 ha) – położony w gminie Milicz, obejmujący wzgórze porośnięte lasem mieszanym. Utworzony w 1962 r. w celu ochrony wyspowego stanowiska buka na wschodniej granicy zasięgu oraz znalezisk prehistorycznych.

– „**Góra Choina**” (19,1 ha) – rezerwat leśno-krajobrazowy położony w gminie Walim, powstał w 1957 r. w celu zachowania lasu bukowo-dębowego, porastającego wzgórze z ruinami piastowskiego zamku Grodno w Zagórzu Śląskim.

– „**Góra Ślęza**” (161,56 ha) – położony w gminie Sobótka, utworzony w 1954 r. w celu ochrony zabytków kulturowych i walorów krajobrazowych. Obejmuje szczyt góry wraz z przyległymi zboczami, z gołoborzem gabrowym (skałą pochodzenia magmowego), porośnięty lasem mieszanym ze stanowiskami roślinności reliktovej.

– „**Góra Zamkowa**” (21 ha) – obejmuje wzgórze położone na południowy zachód od Wlenia, którego szczytową partię zajmują ruiny średniowiecznego zamku. Celem ochrony jest tutaj zachowanie zespołu grądów z licznymi cennymi gatunkami roślin oraz zabytkami kultury materialnej. Utworzony w 1994 r.

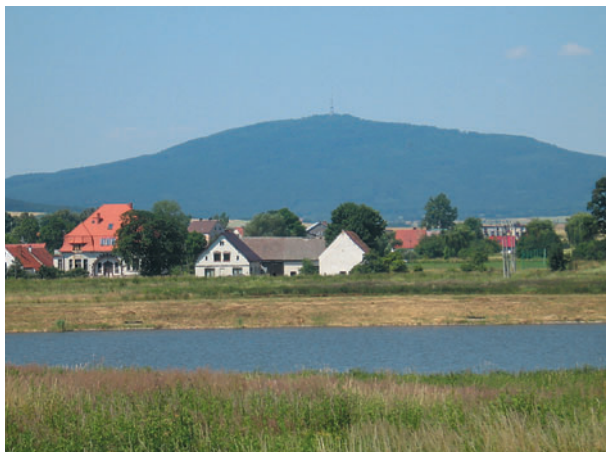
■ rezerваты torfowiskowe:

– „**Torfowiska Doliny Izery**” (484,73 ha) – położony w gminach Mirsk i Szklarska Poręba. Ochroną objęty jest kompleks torfowisk typu wysokiego i przejściowego wraz z całą różnorodnością flory i fauny występującej na tym obszarze. Utworzony w 2000 r.

– „**Torfowisko Borówki**” (37,42 ha) – położony w gminie Gromadka. Obszar objęty ochroną ze względu na zachowanie rzadkiego torfowiska przejściowego i boru bagiennego z chronionymi gatunkami. Utworzony w 1994 r.

– „**Torfowisko Izerskie**” (44,7 ha) – położony w gminie Mirsk – Nadleśnictwo Szklarska Poręba. Ochronie podlega torfowisko przejściowe porośnięte kosodrzewiną z reliktowym stanowiskiem brzozy karłowatej. Utworzony w 1969 r.

Fot. 7.7. Góra Ślęza (fot. Beata Meinhardt)

– „**Torfowisko koło Grabowna**” (4,22 ha) – położony w gminie Twardogóra, obejmuje 3 małe torfowiska. Utworzony w 1980 r.

– „**Torfowisko Kunickie**” (11,83 ha) – położony w gminie Kunice. Ochroną objęto fitocenozy bagienne, złoża torfu i osady jeziorne, stanowiące cenne archiwum zmian zachodzących w przyrodzie. Utworzony w 1996 r.

– „**Torfowisko pod Węglińcem**” (1,35 ha) – wchodzi w skład lasów Nadleśnictwa Węglińiec. Ochronie podlega torfowisko przejściowe z pierwotną roślinnością oraz reliktowym stanowiskiem sosny błotnej. Utworzony w 1959 r.

– „**Torfowisko pod Zieleńcem**” (231,88 ha) – położony w gminie Szczytna, utworzony w 1954 r. w celu zachowania torfowiska wysokiego z charakterystyczną dla tego rodzaju zespołu roślinnością oraz stanowiskiem reliktowym brzozy niskiej.

Parki krajobrazowe obejmują obszar chroniony ze względu na wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe oraz walory krajobrazowe w celu zachowania i popularyzacji tych wartości w warunkach zrównoważonego rozwoju. Na terenie województwa dolnośląskiego istnieje 12 parków krajobrazowych, które zajmują łącznie 10,4% powierzchni województwa.

Poniżej przedstawiono syntetyczny opis poszczególnych parków krajobrazowych:

■ **Książański Park Krajobrazowy** (3155,40 ha) – utworzony w 1981 r., położony na terenie Pogórza Bolkowski-Wałbrzyskiego, w gminie Stare Bogaczowice. Celem ochrony jest ochrona lasów z zachowanymi płatami o charakterze zbliżonym do naturalnego oraz zróżnicowanej flory i fauny.

■ **Park Krajobrazowy Chełmy** (15 990,8 ha) – położony na terenie Pogórza Kaczawskiego w gminie Paszowce. Utworzony w 1992 r. ze względu na unikatowe wartości przyrodnicze, atrakcyjny krajobraz, interesujące zabytki, punkty i osie widokowe, pomniki i rezerваты przyrody oraz zespoły przyrodniczo-krajobrazowe.

Tabela 7.3. Parki krajobrazowe na terenie województwa dolnośląskiego (stan na koniec 2008 r.)

Lp.	Nazwa parku	Park krajobrazowy				Otulina
		ogółem	w tym			
			lasy	użytki rolne	wody	
1.	Książański Park Krajobrazowy	3 155,4	2 780,0	360,4	15,0	5 933,0
2.	Park Krajobrazowy Chełmy	15 990,8	7 711,2	7 341,5	110,2	12 470,8
3.	Park Krajobrazowy Doliny Baryczy	70 040,0	29 699,0	26 165,0	6 279,0	0
4.	Park Krajobrazowy Doliny Bystrzycy	8 570,0	2 162,0	4 923,0	1 000,0	0
5.	Park Krajobrazowy Doliny Jezierzycy	7 953,0	4 579,0	1 257,0	218,0	0
6.	Park Krajobrazowy Doliny Bobru	10 943,0	4 482,0	6 032,0	429,0	12 552,0
7.	Park Krajobrazowy Gór Sowich	8 140,7	7 917,4	219,2	4,1	0
8.	Park Krajobrazowy Sudetów Wałbrzyskich	6 493,0	5 721,5	739,3	32,2	2 894,6
9.	Przemkowski Park Krajobrazowy	22 340,0	10 714,0	4 711,9	1 100,6	15 467,0
10.	Rudawski Park Krajobrazowy	15 705,0	8 884,0	5 659,0	183,0	6 600,0
11.	Ślęzański Park Krajobrazowy	8 190,0	5 569,0	2 220,0	14,0	7 450,0
12.	Śnieżnicki Park Krajobrazowy	28 800,0	21 302,0	7 475,0	23,0	14 869,0
Ogółem		206 320,9	111 521,1	67 103,3	9 408,1	78 236,4

■ **Park Krajobrazowy Doliny Baryczy** (70 040,0 ha) – utworzony w 1996 r., położony na terenie Obniżenia Milicko-Głogowskiego. Celem ochrony jest zachowanie wartości przyrodniczych, krajobrazowych i historyczno-kulturowych, w tym: kompleksów stawów rybnych, terenów podmokłych, torfowisk, lasów łęgowych, grądów niskich, olsów i łąk. Obejmuje jeden z najcenniejszych obszarów wodno-błotnych w Europie – rezerwat ornitologiczny „Stawy Milickie”.

■ **Park Krajobrazowy Doliny Bystrzycy** (8 570,0 ha) – utworzony w 1998 r., położony na terenie Równiny Wrocławskiej, w gminach Wrocław, Kąty Wrocławskie, Sobótka i Mietków. Obejmuje swoim obszarem część rzeki Bystrzycy oraz zbiornik Mietków – obszary o bardzo wysokim wskaźniku różnorodności gatunkowej i liczebności organizmów żywych.

■ **Park Krajobrazowy Doliny Jezierzycy** (7 953 ha) – utworzony w 1994 r. na terenie Obniżenia Ścinawy oraz Wysoczyzny Rościszawickiej, w gminach Wołów i Wińsko. Celem ochrony jest zachowanie wartości przyrodniczych, historycznych i kulturowych, w tym ochrona kompleksów lasów łęgowych, wilgotnych łąk i bogatej ornitofauny.

■ **Park Krajobrazowy Doliny Bobru** (10 943,0 ha) – utworzony w 1989 r. na terenie Pogórza Izerskiego, Pogórza Kaczawskiego i Kotliny Jeleniogórskiej, w gminach Jelenia Góra, Jeżów Sudecki i Stara Kamienica. Celem ochrony jest zachowanie szczególnych wartości przyrodniczych i kulturowych fragmentu doliny rz. Bóbr, w tym urozmaiconego przebiegu Doliny Bobru z największym na Dolnym Śląsku Zbiornikiem – jeziorem Pilchowickim, a także ekosystemów leśnych z silnie zróżnicowanymi i przenikającymi się siedliskami leśnymi, nizinnymi, wyżynnymi i górskimi.

■ **Park Krajobrazowy Gór Sowich** (8 140,7 ha) – utworzony w 1991 r. na obszarze Gór Sowich, na terenie gmin: Pieszyce, Bielawa, Dzierżoniów, Głuszyca, Walim, Stoszowice i Nowa Ruda. Celem ochrony jest zachowanie przyrodniczych, kulturowych i estetycznych walorów masywu Gór Sowich oraz stworzenie warunków do wypoczynku i rekreacji. Najwyższą częścią Parku Krajobrazowego i zarazem Sudetów Środkowych jest Wielka Sowa (1015 m n.p.m.).

■ **Park Krajobrazowy Sudetów Wałbrzyskich** (6 493,0 ha) – utworzony w 1998 r. na terenie Gór Kamiennych i Gór Wałbrzyskich, w gminach: Czarny Bór, Mieroszów i Głuszyca oraz mieście Wałbrzychu. Celem ochrony jest zachowanie dawnych kopuł i kominów wulkanicznych, pozostałości pokryw lawowych i tufowych, a także efektów procesów denudacji na tym obszarze.

■ **Przemkowski Park Krajobrazowy** (22 340,0 ha) – utworzony w 1997 r. na terenie Równiny Szprotawskiej, Wysoczyzny Lubińskiej, Borów Dolnośląskich i Równiny Legnickiej, w gminach: Przemków, Gawrzyce, Radwanice, Chocianów, Gromadka. Celem ochrony jest zachowanie szczególnie cennych obszarów wodno-błotnych, w tym: systemu rzeczno-zlewni rzeki Szprotawy z licznymi dopływami i systemem rowów melioracyjnych, obszarów podmokłych, bagiennych i torfowiskowych oraz licznych wydym śródlądowych i stanowisk chronionych ptaków.

Fot. 7.8. Rzeka Jezierzycza (fot. Marek Potocki)

■ **Rudawski Park Krajobrazowy** (15 705,0 ha)
– utworzony w 1989 r. na terenie Rudaw Janowickich, Kotliny Jeleniogórskiej i Gór Kaczawskich, w gminach: Bolków, Janowice Wielkie, Kowary, Mysłakowice, Kamienna Góra i Marciszów. Celem ochrony jest zachowanie różnorodności budowy geologicznej, bogactwa form powierzchni terenu, cennych tworów naturalnych oraz szaty roślinnej – w tym jej zróżnicowania pionowego oraz siedliskowego wynikających z urozmaicenia charakteru rzeźby terenu.

■ **Ślęzański Park Krajobrazowy** (8 190,0 ha)
– utworzony w 1988 r. w Masywie Ślęży, na terenie gmin: Jordanów Śl., Sobótka, Dzierżoniów i Łagiewniki. Celem ochrony jest zachowanie środowiska przyrodniczo-krajobrazowego masywu Ślęży z przyległymi górami oraz jego zabytków archeologicznych (liczne zabytki kultury materialnej: stanowiska archeologiczne, rzeźby kultowe, kamienne kręgi, budowle, sakralne i zabytkowe budownictwo wiejskie).

■ **Śnieżnicki Park Krajobrazowy** (28 800,0 ha)
– utworzony w 1981 r. na terenie Gór Złotych i Masywu Śnieżnika, w gminach: Złoty Stok, Bystrzyca Kłodzka, Łądek Zdrój, Międzyzlesie i Stronie Śląskie. Obszar parku charakteryzuje się dużą różnorodnością krajobrazu z wychodniami wapieni, dolinami erozyjnymi i formami krasowymi. Przedmiotem ochrony jest w szczególności Grupa Śnieżnika oraz Góry Bialskie i Złote, a także unikatowa Jaskinia Niedźwiedzia.

Obszary chronionego krajobrazu obejmują tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związa-

Fot. 7.9. Rudawy Janowickie – Wołek
(fot. Marek Potocki)

nych z turystyką i wypoczynkiem lub ze względu na pełnioną funkcję korytarzy ekologicznych. Wśród 16 obszarów chronionego krajobrazu (OChK) w województwie dolnośląskim, znalazły się m.in.: tereny górskie i podgórskie (np. OChK Góry Bystrzyckie i Orlickie, OChK Góry Bardzkie i Sowie, OChK Wzgórza Niemczańsko-Strzelińskie, OChK Wzgórza Dalkowskie), doliny rzek i tereny wodno-błotne (np. OChK Dolina Baryczy, OChK Dolina Czarnej Wody) czy tereny leśne (np. OChK Lasy Chocianowskie).

Wprowadzenie **Obszarów Natura 2000** jako kolejnej formy ochrony przyrody jest następstwem dostosowania prawa krajowego do konwencji międzynarodowych i dyrektyw Unii Europejskiej. Europejska Sieć Ekologiczna Natura 2000 to sieć obszarów chronionych na terenie Unii Europejskiej, które wyznacza się w celu ochrony najcenniejszych, reprezentatywnych dla nasze-

Tabela 7.4. Obszary chronionego krajobrazu na terenie województwa dolnośląskiego (stan na koniec 2008 r.)

Lp.	Nazwa obszaru	Powierzchnia obszaru			
		ogółem	w tym		
			lasy	użytki rolne	wody
1.	Dolina Baryczy	43 350,0	19 605,0	23 000,0	320,0
2.	Dolina Czarnej Wody	10 330,0	3 880,0	5 140,0	1 310,0
3.	Dolina Odry	1 270,0	1 040,0	210,0	20,0
4.	Góra Krzyżowa	150,0	146,9	3,0	0,1
5.	Góry Bardzkie i Sowie	17 336,3	15 746,5	1 588,8	1,0
6.	Góry Bystrzyckie i Orlickie	22 500,0	17 336,0	5 150,0	14,0
7.	Grodziec	2 180,0	960,0	1 215,0	5,0
8.	Krzywińsko-Osiecki	8 500,0	2 500,0	5 000,0	0
9.	Lasy Chocianowskie	5 132,0	4 233,0	882,0	17,0
10.	Kopuły Chelmca	1 200,0	1 161,6	38,0	0,4
11.	Masyw Trójarbu	2 420,0	2 138,5	280,0	1,5
12.	Ostrzyca Proboszczowicka	1 190,0	320,0	865,0	5,0
13.	Wzgórza Dalkowskie	2 630,0	820,0	1 810,0	0
14.	Wzgórza Niemczańsko-Strzelińskie	6 180,0	6 088,0	92,0	0
15.	Wzgórza Ostrzeszowskie i Kotlina Odolanowska	9 400,0	3 887,0	4 756,0	67,0
16.	Zawory	690,0	672,0	18,0	0
Ogółem		134 458,3	80 534,5	50 047,8	1 761,0

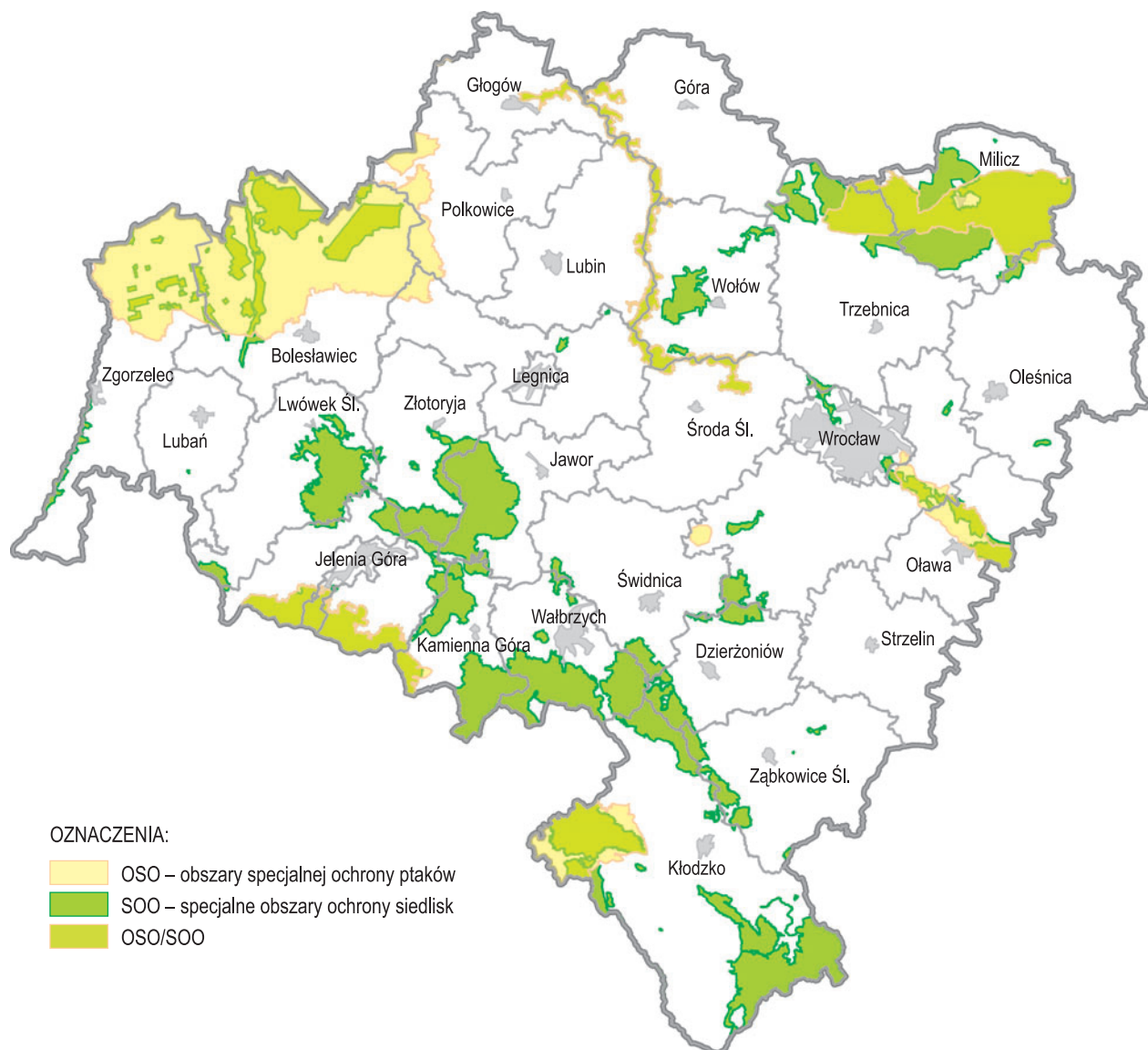
go kontynentu ekosystemów wraz z towarzyszącą im florą i fauną. W skład sieci Natura 2000 wchodzi obszary specjalnej ochrony ptaków (OSO) wyznaczone na podstawie Dyrektywy Rady 79/409/EWG w sprawie ochrony dzikich ptaków, tzw. „Dyrektywy Ptasiej” oraz specjalne obszary ochrony siedlisk (SOO) wyznaczone na podstawie Dyrektywy Rady 92/43/EWG w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory, tzw. „Dyrektywy Siedliskowej”. Na podstawie ww. dyrektyw na terenie województwa dolnośląskiego Minister Środowiska wyznaczył 9 obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000. Opracowana została również lista proponowanych specjalnych obszarów ochrony siedlisk, obejmująca 56 obszarów. Obszary te zostały zatwierdzone przez Komisję Europejską i stały się (jako projektowane specjalne obszary ochrony siedlisk) obszarami mającymi znaczenie dla Wspólnoty. Zgodnie z ustawą o ochronie przyrody specjalne obszary ochrony siedlisk Minister Środowiska wyznacza w drodze rozporządzenia w terminie 6 lat od dnia zatwierdzenia danego obszaru przez KE jako obszar mający znaczenie dla

Wspólnoty. Obecnie trwają prace nad uzupełnieniem istniejącej sieci Natura 2000 w ramach obszarów spełniających kryteria Dyrektywy Siedliskowej. W wyniku tych prac powstała lista potencjalnych obszarów Natura 2000.

Zgodnie z ustawą z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U.2004.92.880 z późn. zm.) na obszarze Natura 2000 zabrania się podejmowania działań mogących osobno lub w połączeniu z innymi działaniami znacząco negatywnie oddziaływać na cele ochrony obszaru Natura 2000, w tym w szczególności pogorszyć stan siedlisk przyrodniczych lub siedlisk gatunków roślin i zwierząt, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000, wpłynąć negatywnie na gatunki, dla których ochrony został wyznaczony obszar Natura 2000, pogorszyć integralność obszaru Natura 2000 lub jego powiązania z innymi obszarami.

Spośród gatunków, dla których ochrony wyznacza się obszar Natura 2000, wymienionych w załącznikach do Dyrektywy Siedliskowej, niektóre gatunki uznano za gatunki o znaczeniu priorytetowym. Są to gatunki zagrożone, w odniesieniu do których Wspólnota ponosi

Rysunek 7.1. Specjalne obszary ochrony siedlisk (SOO) i obszary specjalnej ochrony ptaków (OSO) Natura 2000 na terenie województwa dolnośląskiego (stan na koniec 2008 r.)

szczególną odpowiedzialność z powodu wielkości ich naturalnego zasięgu mieszczącego się na terytorium państw członkowskich Unii Europejskiej. Przykładami priorytetowych z punktu widzenia Unii Europejskiej zwierząt występujących na terenie województwa dolnośląskiego są wilk i chruszcz – pachnica dębowa, natomiast ze świata flory dzwonek karkonoski i gnidosz sudecki. Również wśród siedlisk wymienionych w załączniku I Dyrektywy Siedliskowej, niektóre z nich są uznane za siedliska priorytetowe – m. in. bory bagienne, łągi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe, murawy kserotermiczne, murawy bliźniczkowe, torfowiska narkredowe.

Pomnikami przyrody są pojedyncze twory przyrody żywej i nieożywionej lub ich skupiska o szczególnej wartości przyrodniczej, naukowej, kulturowej, historycznej lub krajobrazowej oraz odznaczające się indywidualnymi cechami, wyróżniającymi je wśród innych tworów, takie jak okazałych rozmiarów drzewa, krzewy gatunków rodzimych lub obcych, źródła, wodospady, wywierzyska, skałki, jary, głazy narzutowe, jaskinie. Pomnikami przyrody w województwie dolnośląskim są głównie pojedyncze drzewa. Poza nimi dość liczną grupę stanowią również aleje oraz grupy drzew. Wśród pomników przyrody nieożywionej wymienić można głazy narzutowe, Grotę Radochowską w Górach Złotych z licznie występującymi tu gatunkami nietoperzy czy „Wapniarkę” – stary kamieniołom wapienia w masywie Wzgórza Krowiarki, chroniony ze względu na rzadkie i chronione gatunki roślin i zwierząt.

Użytkami ekologicznymi są zasługujące na ochronę pozostałości ekosystemów, mające znaczenie dla zachowania różnorodności biologicznej – naturalne zbiorniki wodne, śródpolne i śródleśne oczka wodne, kępy drzew i krzewów, bagna, torfowiska, wydmy, płaty nieużytkowanej roślinności, starorzecza, wychodnie skalne, skarpy, kamieńce, siedliska przyrodnicze oraz stanowiska rzadkich lub chronionych gatunków roślin, zwierząt i grzybów, ich ostoje oraz miejsca rozmnażania lub miejsca sezonowego przebywania. Na terenie województwa dolnośląskiego wyznaczone zostały 33 użytki ekologiczne. Jednym z ciekawszych i największym pod względem powierzchni, bo liczącym 1 696,78 ha, jest użytek ekologiczny „Przemkowskie Bagno”. Użytek ten chroni obszar z ginącymi gatunkami ptactwa wodno-błotnego oraz cennymi zbiorowiskami roślinnymi. Pozostałe użytki chronią m. in. tereny wodne i łąkowe, np. „Dolina Juszek”, „Leśne stawki koło Goszcza”, „Ścinawskie Bagna”, torfowiska np. „Torfowisko Szczytniki”, „Torfowisko Kąty”, stanowiska chronionych roślin, np. „Łąka Zimowitowa”.

Zespołami przyrodniczo-krajobrazowymi są fragmenty krajobrazu naturalnego i kulturowego zasługujące na ochronę ze względu na swoje walory widokowe lub estetyczne. Jednym z nich jest zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Skalna”: zespół wyjątkowo malowni-

Tabela 7.5. Pomniki przyrody na obszarze województwa dolnośląskiego (stan na koniec 2008 r.)

Pomniki przyrody	Liczba
ogółem	1506
w tym: pojedyncze drzewa	1176
grupy drzew	176
aleje	56
krzewy	7
źródła, wodospady, wywierzyska	1
skałki	29
głazy	31
jaskinie	4
inne	26

czych, dobrze odsłoniętych, ciemnych gabrowych skałek, usytuowanych w lesie porastającym prawie całe zachodnie zbocze Ślęży.

Ochrona gatunkowa ma na celu zapewnienie przetrwania i właściwego stanu ochrony dziko występujących roślin, zwierząt i grzybów oraz ich siedlisk, gatunków rzadko występujących, endemicznych, podatnych na zagrożenia i zagrożonych wyginięciem oraz objętych ochroną na podstawie umów międzynarodowych, a także zachowanie różnorodności gatunkowej i genetycznej.

Na terenie województwa dolnośląskiego możemy wyróżnić wiele gatunków flory i fauny chronionej, w tym dziko występujących roślin i zwierząt objętych ochroną ścisłą. Są wśród nich m.in. rośliny: kosaciec syberyjski (*Iris sibirica*), mieczyk dachówkowaty (*Gla-diolus imbricatus*), lilia złotogłów (*Lilium martagon*), kotewka orzech wodny (*Trapa natans*); bezkręgowce: jelonek rogacz (*Lucanus cervus*), pachnica dębowa (*Osmoderma eremita*), kozioróg dębosz (*Cerambyx cerdo*); płazy i gady: kumak górski (*Bombina variegata*), salamandra plamista (*Salamandra salamandra*), traszka górską (*Triturus alpestris*), jaszczurka żyworodna (*Zootoca vivipara*), żmija zygzakowata (*Vipera berus*); ptaki: bocian czarny (*Ciconia nigra*), orzeł bielik (*Haliaeetus albicilla*), łabędź krzykliwy (*Cygnus cygnus*), żuraw (*Grus grus*); ssaki: ryjówka malutka (*Sorex minutus*), popielica (*Glis glis*), nietoperze: karlik malutki (*Pipistrellus pipistrellus*), nocek duży (*Myotis myotis*), mroczek pończotysty (*Eptesicus nilssonii*).

Na terenie województwa funkcjonują również obiekty, których zadaniem jest ochrona *ex-situ* zagrożonych wyginięciem w środowisku przyrodniczym gatunków roślin, zwierząt i grzybów. Są to dwa arboreta – Arboretum w Wojsławicach (gm. Niemcza) i Arboretum leśne im. S. Białobłoka w Ślizowie (Nadleśnictwo Syców), a także Ogród Botaniczny Uniwersytetu Wrocławskiego, Miejski Ogród Zoologiczny, Bank Genów w Kostrzycy. Na terenie województwa dolnośląskiego znajdują się także: Leśny Kompleks Promocyjny „Lasy Rychtańskie” i Leśny Kompleks Promocyjny „Sudety”, stanowiące zwarte obszary leśne utworzone w celu promocji proekologicznej polityki leśnej państwa.